

MYSTIK OG RITUAL I TRANSCENDENTAL MEDITATION

Af Mikael Rothstein

Indledning

At ritualer grunder på guddommelige forbilleder er grundigt dokumenteret i den religionsfænomenologiske forskning. Ikke mindst har Eliade lagt vægt på dette forhold.¹ Transcendental Meditations (TM) fællesmeditationer er ingen undtagelse. I det følgende skal jeg vise hvorfor og argumentere for, at meditationen på samme gang er en vandring ad mystikkens vej, og en *imitatio dei*. Min hensigt er at vise, hvordan kosmogoniske forestillinger reaktualiseres i ritualet, og hvordan selve skaberakten kan knyttes sammen med den mystiske erkendelse. Analysen vedrører altså to velkendte temaer fra religionsfænomenologien: mystik og kulturdrama.

Analysens udgangspunkt er to modeller som beskriver henholdsvis myte (i denne sammenhæng kosmogoniske forestillinger) og mystik. Som det er blevet påpeget, har modeller den fordel frem for teorier, at de ingen empiri forudsætter og ikke stiller krav om bevis. Der er tale om analytiske redskaber, som gør et materiale operationelt. At anvende modeller er blevet kaldt en *discovering procedure*.²

To alment acceptable modeller tager sig ud som følger: *Myten* er en fortælling om kontinuiteten og diskontinuiteten i urtiden og nutiden. Den begrunder nutidens forhold i en afhængighed af den allerførste urtid, og skildrer en differentieringsproces gående fra enhed til mangfoldighed. *Mystik* er en religionsform med rod i en religiøs oplevelse, der tydes som en tilbagevenden til tilværelsens kilder, en forening med det guddommelige, en nedbrydelse af alle skel. Den mystiske oplevelse har altafgørende betydning for mystikeren, som fortolker sin verden og ontologi i lyset heraf, samt ud fra erfaringen om forskellen mellem denne højeste værenstilstand og den normale bevidstheds og tingenes tilstand.

I det følgende vil TM's fællesmeditationer blive analyseret på grundlag af disse modeller. Hvad der interesserer er altså forholdet mellem mystik og ritual, som det kommer til udtryk i fællesmeditationerne.

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

Da mit materiale ikke er almindeligt kendt, skal TM indledningsvis beskrives med hovedvægten på bevægelsens ontologiske orientering.

Transcendental Meditation i korte træk

TM er en af de bedst konsoliderede nye religioner. Bevægelsen er grundlagt (og ledet) af inderen *Maharishi Mahesh Yogi* (oprindeligt *Mahesh Prasad Varma*, født 18.10.1911, i Uttar Kashi) i sidste halvdel af 1950'erne. Som elev af den tidligere *Shankaracharya*, *Swami Brahamananda Saraswati* (i TM betegnet *Guru Dev*) ved *Jyothir Math* i Nordindien, virker Maharishi i direkte succession efter Shankara, skønt han ikke bestrider embedet som *Shankaracharya* selv. I følge TM pålagde *Guru Dev* på sit dødsleje sin discipel (dvs. Maharishi) at videreføre hans arbejde med at genrejse menneskeheden til et stade af fuldkommenhed. Målet var og er ultimativ oplysning (*enlightenment*), midlet transcendental meditation.

Det står i den sammenhæng ikke ganske klart, om TM's meditations-teknikker er udviklet af Maharishi, eller om der er tale om autentiske metoder fra klostertraditionen ved *Jyothir Math*. Maharishis levnedsskildring, som den foreligger i TM's materiale, er omgivet med en semi-mytologisk aura, og fra tid til anden kan man møde den opfattelse, at han har udviklet TM's teknikker under et årelangt ophold i Himalaya i tiden umiddelbart efter *Guru Devs* død. Andre gange hævdes det, at teknikkerne ikke er elaboreret med henblik på folk uden for klostertraditionen, men at der er tale om de selvsamme teknikker, som *Guru Dev* genoplivede efter mange års glemsel - dvs. de oprindelige teknikker givet af *Narayana*, som en del af det, som TM betegner the *holy tradition*, dvs. discipelsuccesjonen som i dag er repræsenteret ved Maharishi.

Bevægelsen virker globalt og har i institutionaliseret form været i Danmark siden 1962, hvor ca. 35.000 personer siden da har lært at meditere med såkaldt almindelig teknik, dvs. på grundlag af det første af en række initiationsniveauer. Af disse har godt 800 personer lært en avanceret meditationsteknik betegnet TM-Sidhi programmet. Godt 130 personer er uddannet som TM-lærere, dvs. instruktører i TM, hvilket i sig selv er kulminationen på en esoterisk karriere i TM. I praksis regner TM

med, at ca. 50% af de initierede holder op med at meditere igen. Man oplyser også, at der kun er ca. 45 aktive TM-lærere i Danmark.³

TM er udpræget heterogen. Langt størstedelen af de initierede har et distanceret eller afslappet forhold til TM og et rent instrumentalt forhold til selve meditationen. De opfatter meditationen som et middel til afslapning og relaterer direkte meditationens effekt til deres dagligdag: De håber at få en bedre søvn, større overblik, bedre hukommelse, øget virkelyst, mindre sygdom etc. Disse mål svarer nøje til de løfter, TM giver i sin agitation udadtil, hvor det netop er understreget, at meditationen udvikler og stimulerer menneskets latente egenskaber. På denne baggrund er TM i den religionssociologiske forskning blevet beskrevet som en *Human Potential Movement*.⁴ Over for denne perifert tilknyttede gruppe står TM's kernegruppe. Her er motiverne for at meditere radikalt anderledes og begrundes i et omfattende sæt af soteriologiske, epistemologiske og eskatologiske forestillinger med rod i TM's trossystem *Videnskaben om Kreativ Intelligens (VKI)*.

Da emnet her er fællesmeditationerne studeret som mystik og ritual, vil hovedvægten naturligt blive lagt på den sidstnævnte gruppe. Kun her fortolkes fællesmeditationerne bevidst som ritualer, og kun her er opmærksomheden direkte og bevidst rettet mod fænomener, der religionshistorisk set kan kaldes mystik. Ydermere er fællesmeditationerne som institution betragtet kun forekommende i kernegruppen, mens de perifert tilknyttede mediterende kun lejlighedsvis vil deltage. Det er også signifikant, og ingenlunde overraskende, at den esoteriske kernegruppe består af højtinitierede personer i modsætning til gruppen af perifert tilknyttede. I Danmark tæller den stabile kernegruppe skønsmæssigt 100 personer. Ved enkelte arrangementer har man samlet op mod 300 personer på samme gang.⁵

Denne heterogenitet er karakteristisk for TM overalt - Maharishis lære, TM's rituelle liv og den interne struktur ligeså. Hvad der følger, gælder derfor i princippet for TM generelt. Jeg skal dog bemærke, at mit arbejde baserer sig på studier af TM i Danmark, og at den udenlandske (eller internationale) kilde-litteratur, jeg har brugt, også anvendes af TM herhjemme. Kildegrundlaget er, bortset fra deltagerobserva-

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

tion, i ét og alt TM's egen litteratur samt de mediterendes egne udtalelser.

TM's trossystem

TM's trossystem (VKI) er i altovervejende grad baseret på *Shankaras* monistiske hinduisme. Heri er den grundlæggende antagelse udtrykt i begrebet *advaita*, som fremhæver altings enhed. Shankaras filosofisk-religiøse system hviler bl.a. på kommentarer til *Upanishaderne*, *Brahma Sutras* og *Bhagavad-Gita*, men består først og fremmest i en omfattende redegørelse for den egentlige *Veda*.

I TM er *Rig Veda* sammen med *Bhagavad-Gita* uden sammenligning de vigtigste af de traditionelle tekster, men i princippet er *Veda*, *Upaveda* og hele den vedantiske litteratur integreret i trossystemet. TM's primære referencer er imidlertid ikke de klassiske tekster, men Maharishis kommentarer hertil, eller Maharishis udlægninger i det hele taget. Maharishis hovedværk er således *The Science of Being and Art of Living* (første gang udgivet i 1963), men også hans kommentar til *Bhagavad-Gitas* første seks kapitler (første gang udgivet i 1967) vejer tungt. Hertil kommer en massiv inddragelse af det moderne, naturvidenskabelige verdensbillede. Det er TM's påstand, at kun den vediske gnosis udtrykker den endelige sandhed om universet, men at den moderne fysiske og lægevidenskabelige forskning kan sandsynliggøre en række af disse påstande med empirisk, positivistisk dokumentation. Denne opfattelse har indebåret en minutiøs identifikation af de filosofisk/religiøse begreber i det naturvidenskabelige paradigme, hvilket gør VKI til et udpræget synkretistisk trossystem. For kernegruppen gælder dog, at det hinduistiske udgangspunkt er den afgørende forståelsesramme for fortolkningen af meditationen.⁶ Af samme grund vil kun det hinduistiske aspekt af trossystemet indgå her.

I den sammenhæng skal det understreges, at min analyse alene forholder sig til TM's opfattelse og fortolkning af *advaita*-filosofien, og i forbindelse med TM-Sidhi programmets forlæg i *Patanjalis Yogasutras*, i nogen grad *Samkhya*. En nøjere bestemmelse af TM's placering i det vedantiske system vil føre for vidt her.

En umiddelbar fænomenologisk reduktion af det samlede trossystem

kan tage sig ud som følger:

1. Skabelsens fundament er en absolut orden eller energi, som i sin natur svarer til absolut lyksalighed.
2. Ethvert menneske kan gennem TM og TM-Sidhi programmet etablere forbindelse til dette fundament, hvilket direkte er udtrykt i fænomenet 'bevidsthedsudvikling'.
3. Denne kontakt anses for uhyre befordrende i sig selv og medfører ekstraordinære fordele for det enkelte menneske, men også for samfundet, åndeligt, socialt og materielt.

Mennesket betragtes grundlæggende som godt og i harmoni med skabelsens universelle lovmæssigheder, dvs. Gud. F.eks. hedder det typisk: *Each person himself is Absolut Bliss, the great power, the great reservoir of all energy, peace and happiness,*⁷ eller: *Within each person lies the kingdom of heaven.*⁸ I TM's særlige terminologi vil man ofte bruge udtryk som *Den Kreative Intelligens, Ren Væren* og *Det Absolutte* som synonym for Gud eller det guddommelige.⁹

I en intensiv formulering skildrer Maharishi trossystemets essens:

THERE IS NOTHING IN THE COSMOS, EITHER IN THE MATERIAL PLANE OR IN THE SPIRITUAL PLANE WHICH CANNOT BE DIRECTLY COGNIZED. VEDAS PROVIDE A DIRECT METHOD OF COGNITION OF MATERIAL EXISTENCE IN THIS UNLIMITED COSMOS AND ALSO THEY PROVIDE A DIRECT TECHNIQUE TO COGNIZE THAT WHICH IS EVENLY PERMEATING, EVENLY PERVADING THE ENTIRE PHYSICAL STRUCTURE OF THE COSMOS, THAT ALL PERVADING REALITY, ALMIGHTY GOD.¹⁰

Som det fremgår, skelner man grundlæggende mellem to planer i kosmos: det relative og det absolutte. Den objektive og subjektive eksistens kaldes relativ, mens den transcendentale tilværelse kaldes absolut. I den transcendentale tilstand ophæves sondringen mellem subjekt og objekt, og paradokset mellem relativ og absolut ophører. Det Absolutte (Brahman) danner grundlaget for skabelsen, og det er herfra, det relative får sin selvopholdelseskraft. Det absolutte plan beskrives ved en række

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

karakteristiske egenskaber, der alle udtrykker rodfæstet uforanderlighed og skaberkraft eller livsalighed og glæde: Energi, intelligens, orden, styrke, integration, stabilitet, harmoni, lyksalighed, fred m.v. Det relative plan har sine karakteristika, som forholder sig antagonistisk hertil.

Med sin redegørelse for *De Syv Bevidsthedstilstande* beskriver Maharishi bevidsthedens struktur og dens muligheder for at udvikle sig ultimativt. De tre normale bevidsthedstilstande (drømmeløs søvn, drømmesøvn og vågentilstand) er almindelig kendt. De øvrige nås gennem meditationen og kulminerer i *Enhedsbevidsthed*. Gennem meditationen etablerer den mediterende først kontakt til det fjerde bevidsthedsplan, transcendental bevidsthed. På dette niveau er den relative bevidsthed overskredet, og man dvæler i 'tankens kilde' eller 'den rene Væren'. Den mediterende oplever i denne tilstand såkaldt 'ren bevidsthed'. Som det vil fremgå senere, er denne bevidsthedstilstand identisk med *Samadhi*. De resterende tre bevidsthedsniveauer erfare i takt med meditationernes positive indvirken på bevidstheden.¹¹ Selve meditationen er baseret på en kontinuerlig gentagelse af et særligt udvalgt mantra (*mantrajapa*). Den varer typisk tyve minutter og skal udføres inden måltiderne morgen og aften. Når bevidstheden transcenderes, etableres der direkte kontakt til *den skabende intelligens*, dvs. det guddommelige (Brahman) og den mediterende kan, som det hedder, *virke understøttet af hele skabelsen*. Ser man bort fra den sekulariserede sprogbrug, som TM anvender som et element i sin legitimeringsstrategi, svarer den mediterendes individuelle bevidsthed til atman. Bevidsthedens kontakt til det transcendentale bevidsthedsfelt svarer dermed til atmans midlertidige opgåen i Brahman.¹² Mantraet overdrages gennem en særlig initiation (betegnet *puja*) der på alle væsentlige punkter følger den klassiske *puja* i form og indhold. Denne initiation opfattes som en forudsætning for, at mantraet overhovedet vil virke, hvorfor fællesmeditationerne (som sammen med TM-Sidhi programmet vil blive omtalt i det følgende) som ritual betragtet har forbindelse med initiationsritualet, som alle mediterende har gennemgået.

Meditationen som ritual

Fællesmeditationerne er kollektive udførelser af transcendental meditation. Rituallet ledes af en TM-lærer (i praksis et højtinitieret medlem af kernegruppen), som angiver meditationens begyndelse og ophør. Man sidder med lukkede øjne i almindelige stole med ret ryg, eventuelt på gulvet i mere eller mindre fuld lotus-stilling. Ofte vil gruppen indledningsvis foretage enkelte *asanas*- og *pranayama*-øvelser. På det ydre plan er det alt, som sker. Meditationen kan give sig udslag i dyb vejrtrækning på det fysiologiske plan, evt. små spjæt med arme og ben (såkaldte spændingsløsninger); men disse fænomener har ingen betydning for ritualets hensigt.

TM-Sidhi programmet er anderledes farverigt. Her gennemfører de udøvende (betegnet *Sidhaer*) en eller flere af *Patanjalis Yoga-sutras*. Disse okkulte teknikker udvikler bl.a., hedder det, evnen til at opløse legemet og samle det igen, ændre legemets størrelse, vide hvor ting og personer er, være to steder på samme gang, opleve tidligere inkarnationer, dø ved egen vilje samt evnen til at levitere. Hertil kommer udviklingen af en række menneskelige kvaliteter som venlighed og medfølelse. Disse fænomener betragtes som symptomer på det egentlige, nemlig den *indre*, bevidsthedsmæssige transformation, som TM-Sidhi programmet indebærer. I praksis er levitationen den centrale *sidhi* (*sidhi* eller *siddi* betyder perfektion, og den, som mestrer de forskellige sidhi-teknikker, betegnes *sidha*). TM-Sidhi programmet gennemføres på et underlag af skumgummi af hensyn til knæ og bagdel, eftersom *flyvesidhien*, som står i centrum her, foretages i fuld lotus-stilling.

Når levitationen og en række andre paranormale fænomener forekommer, skyldes det, jf. TM, at Sidhaen *handler aktivt* ud fra det fjerde bevidsthedsniveau, transcendental bevidsthed: Først etableres en tilstand af transcendental bevidsthed via almindelig transcendental meditation. Herefter formulerer sidhaen ønsket og slipper det igen for at lade *en dybere organiserende kraft virke for sig*. Herefter, forklarer man, materialiserer ønsket sig. Man tilstræber at give slip på enhver menneskelig, bevidsthedsmæssig begrænsning og lade den højeste, ultimative bevidsthed i sin egenskab af *universets skabende kraft virke*.¹³

Denne forestilling er helt central for resten af min fremstilling, og

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

jeg vil derfor komme nærmere ind på disse sager efterhånden.

Fællesmeditationerne gennemføres så hyppigt som muligt, og enhver samling i TM-regi indledes med fællesmeditation. Modsat de almindelige fællesmeditationer må TM-Sidhi programmet almindeligvis kun overværes af initierede Sidhaer. Denne praksis tager som regel tre kvarter og skal også foretages to gange daglig.

Mytologi

Enkelte steder i TM's trykte materiale kan man finde fragmenter af en kosmogoni. I alle tilfælde er kilden Maharishis skrifter. Jeg har ikke mødt en direkte reference til den vediske litteratur. Det forklares bl.a., at skabelsen blev til på Skaberens ønske:

Da Gud ønskede det, begyndte skabelsen som en subtil vibration, der som en bølge strakte sig over dette uendelige felt af væren. Fra den evige stilhed startede en summen, og denne summen kaldes OM.¹⁴

Det forklares videre, at denne summen eller vibration, efterhånden som den pågik, splittedes i forskellige vibrationer, som blev manifesteret i den relative verden. Disse emanationer er stadig snævert knyttet til den første, Ene, vibration (OM) der betegnes som *skabelsens udgangspunkt*. Der eksisterer fire basale emanationer af OM, manifesteret i de fire Vedaer og i den øvrige *shruti*-litteratur. Maharishi lærer, at det er disse forskellige vibrationer, der forårsager de mangfoldige fænomener i hele Skabelsen. Opmærksomheden på OM udtrykkes også i jævnlige referencer til *Mandukya Upanishad*, hvis første vers netop beskriver OM som Altet. Jeg har også fået forklaret, at første stavelse i *Rig-Veda* indeholder hele skabelsen, eftersom den første vokal 'A' er identisk med OM, og de efterfølgende lyde identisk med de omtalte emanationer.

Flere danske TM-lærere har refereret en anden kosmogoni som også baserer sig på en slags *creatio ex nihilo*, og som også tager udgangspunkt i Skaberens ønske. Myten kan formodentlig efterspores, men trives i TM, som den er blevet mig forelagt, uden specifik reference. Her har Skaberens navn, *Brahma*, og man bør notere, at netop Brahma ikke optræder i Vedaerne, som blandt *shruti*-skrifterne ellers er en af TM's foretrukne referencer. Myten blev gengivet således, formodentlig i kondenseret

form, men tilstrækkeligt udfoldet til det konkrete formål, nemlig at forklare og begrunde meditationen:

Brahma mente, at hvis han ønskede, så ville skabelsen komme. Derfor koncentrerede han sig om at ønske, men der kom ingen Skabelse. Til sidst opgav han og gik i Samadhi i tusind år. Da han kom ud af Samadhi, kom Skabelsen: Skaberens måtte lade en mere grundlæggende, organiserende kraft virke for sig, før Skabelsen kunne komme frem. Han måtte først give slip på ønsket. Så blev det materialiseret.¹⁵

Den kosmogoniske handling er i begge tilfælde lidet konkret. Skabelsen er resultatet af Skaberens ønske eller kontemplative adfærd og udfolder sig automatisk i al sin mangfoldighed efter at være sat i gang. Princippet bag Skabelsen er således repræsenteret i alle relative manifestationer i universet. Alt det skabte har direkte forbindelse til *Den Kreative Intelligens*, som er universets årsag. Det er denne skabende intelligens, som Brahma, den personlige manifestation af det guddommelige, i det sidste citat må lade virke gennem sig. Som den personlige manifestation af det guddommelige er Brahma det relative eksistensplans højeste manifestation, men kan kun skabe ved at etablere kontakt til det (sit) upersonlige aspekt. I den første myte er der tale om den upersonlige manifestation af Gud, som altså ingen problemer har med at lade skabelsen udfolde sig. TM anerkender begge manifestationer, men lægger i enhver henseende vægt på det upersonlige aspekt. I denne egenskab gennemtrænger og forener det guddommelige alt, og er - som vi skal se - det direkte mål for meditationen.¹⁶ Hinduismens panteistiske verdensbillede udtrykkes dermed implicit i TM's trossystem. VKI betoner imidlertid ikke det guddommeliges realitet i naturen eller Skabelsen som sådan, så meget som det forhold, at det guddommelige er en immanent realitet i mennesket selv. Med begrebet bevidsthedsudvikling i centrum betoner man direkte som indirekte, at det er det guddommelige i mennesket selv, man søger gennem meditationen.

Myte og ritual

Transcendental meditation og TM-Sidhi programmet kan relateres direkte til de refererede kosmogonier. Begge meditationsteknikker gentager

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

den skabende proces og formår således gennem meditationsritualerne at cementere og videreføre Skabelsen. Ved at etablere kontakt til planet af transcendental bevidsthed dvæler den mediterende på det samme bevidsthedsplan som i begyndelsen lå, og fortsat ligger, til grund for hele Skabelsen. Gennem TM-Sidhi programmet handler Sidhaen således aktivt ud fra dette grundlag og formår ultimativt i følge TM at skabe konkret. Man anerkender således de materialisationsfænomener, som er skildret i den hinduistiske helgenlitteratur og de materialisationer, som f.eks. *Bhagawan Sri Sathya Sai Baba* er blevet kendt for. En københavnsk sidha (februar 1989) har forklaret mig, at:

(...) der i virkeligheden ingen grund er til at være imponeret eller overrasket. Det er helt naturligt, at mennesker kan materialisere ting, være flere steder på samme tid eller levitere. Tænk bare på alle yogierne. Tænk på dem, der kun viser sig ved de store Kumbha-Mela fester. De kan de ting, fordi deres bevidsthedsniveau er højt. De er altså i harmoni med det guddommelige i verden. Mange af dem er Gudsbevidste, og jeg vil tro, at nogen måske endda er enhedsbevidste. De, der ikke kan, er slet ikke udviklet til det plan, hvor det er muligt; men det er, fordi de sådan set har mistet evnen, og ikke fordi de andre har fået den. Altså, det er sådan, at vi oprindelig har kunnet engang.

Baggrunden for denne udtalelse er, som det fremgår, selv om det ikke siges, hinduismens sammenhængende forestillingskompleks om de skiftende tidsaldre og sjælens gentagne inkarnationer i forskellige skikkelser. Det er i øvrigt karakteristisk, at man taler om naturlighed. Meditationen betegnes igen og igen som naturlig og ubesværet, netop fordi den pr. definition oprindelig er en integreret, harmonisk del af mennesket.

At meditationen og skabelsen af universet hænger uløseligt sammen, er dokumenteret af en anden udtalelse, her af en TM-lærer:

Vi efterligner den kosmiske skabende proces - eller vi træner os op i at aktualisere eller virkeliggøre den kosmiske, skabende proces i vores egen bevidsthed.¹⁷

Citatet er naturligvis kærkomment for nærværende artikels argumentation, fordi det bekræfter, at TM selv anerkender det perspektiv, som man religionshistorisk set kan anlægge for meditationen. Det er naturligvis ingen forudsætning for analysens gyldighed, men da TM på mange

andre områder fornægter den videnskabelige karakteristik, der foreligger (f.eks. den faglige påstand om, at TM er en religion!), er den herværende harmoni værd at bemærke.

Paralleliteten til de refererede kosmogonier er tydelig. I begge tilfælde udgør Skaberens ønske et afgørende element i selve skabelsesprocessen. Den første myte omhandler den upersonlige manifestation af Gud og omtaler derfor et ønske, fremsat på det transcendentale bevidsthedsplan, hvor Gud i sin upersonlige manifestation hører til. Det samme er tilfældet i TM-Sidhi programmet: Her etableres først en tilstand af transcendental bevidsthed, og på dette grundlag introduceres så en hensigt eller et ønske. I Patanjalis systematiserede og stærkt kodificerede Yogasutras er disse ønsker nøje fastlagt, men, forklares det, i princippet kan ethvert fænomen eller enhver ting manifesteres ad denne vej. I TM's litteratur er transcendental bevidsthed endvidere synonymiseret med Samadhi, hvilket tydeliggør, at Brahma i den sidst refererede kosmogoni netop må vejen om ad transcendental bevidsthed, før skabelsen kan udfolde sig. VKI lærer, at det transcendentale bevidsthedsplan i sig selv har skabende karakter. Ved at eliminere de relative bevidsthedsniveauer udfolder skabelsen sig frit fra planet af transcendental bevidsthed, eftersom enhver positiv og konstruktiv handling eller tanke *nyder hele Skabelsens og alle naturkræfters støtte*. Det forklares, at kun livsfremmende og gode ønsker kan forekomme i denne tilstand.

Det skabende princip er således permanent til stede bag de relative manifestationer. TM og TM-Sidhi programmet har til hensigt at lade denne organiserende kraft komme til fri udfoldelse ved at reducere begrænsningerne i den menneskelige bevidsthed. Man ønsker at stimulere og videreudvikle den skabende proces. I praksis bliver der tale om en gentagelse af den kosmogoniske handling. Som Brahma i det ene eksempel befinder det levende menneske sig på et relativt eksistensplan og må tage kontakt til det Absolutte gennem meditationen for at kunne understøtte skabelsen. Hvor Brahma gik i Samadhi i tusind år, nøjes de mediterende og sidhaerne med 40 minutter eller halvanden times tid daglig, alt efter hvilken teknik de bruger. På særlige kurser og i forbindelse med større fællesmeditationer udvides tidsrammen dog betydeligt, og det må anses for givet, at en lang meditationstid i visse sammenhænge betragtes

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

som gavnlige i sig selv. TM danner således i forskellige sammenhænge rammen om semi-monastiske fællesskaber, hvor intensiv meditation eller udøvelse af TM-Sidhi programmet er den bærende aktivitet.

Mystik og ritual

At TM's anliggende først som sidst kan relateres til mystikken, giver sig selv. Alene den stærke fokusering på begrebet bevidsthedsudvikling og opstillingen af forskellige grader af oplysning er et udtryk herfor. Det er da også signifikant, at flere TM-lærere har karakteriseret upanishaderne som skildringer af store yogier og rishiers erkendelser. Disse TM-lærere har dermed stadfæstet den tolkning af upanishaderne, som mange religionshistorikere også hælder til, nemlig at der er tale om mystik-tekster. Upanishaderne er som centrale vedantiske tekster integrerede elementer i TM's litterære korpus. Man kan således erklære: *aham Brahmasmi*; jeg er alting som er skabt og alting som ikke er skabt, i kor med advaita-mystikerne. Det skorter imidlertid ikke på moderne skildringer af mystiske oplevelser inden for TM's rækker. En enkelt mediterendes beskrivelse af en oplevelse i den meditative tilstand skal refereres her. Teksten giver dels et indtryk af meditationserfaringens notoriske virkelighedspræg, og tjener samtidig til at dokumentere TM som udtryk for mystik:

Jeg sad og mediterede og havde en virkelig dyb transcendering. Så var det, som om væggene i rummet opløstes, og i stedet blev til det 'evige rum'. Jeg følte en overraskelse, men ingen angst. Så forandrede mørket til lys, og jeg befandt mig midt i et hvidt lyshav, som udstrålede en helt ufattelig kærlighed og lykke. Det kan ikke beskrives. Så mærkede jeg en slags varme i mine fødder - på en gang en fysisk og spirituel oplevelse. Varmen rullede langsomt op ad mine ben og gennem min krop og eksploderede i en ubeskrivelig oplevelse af kærlighed og lykke i mit hoved. Det var, som om jeg slet ikke fandtes, eller som om jeg var ét med hele universet. Det er vanskeligt at tale om. Det var simpelthen det smukkeste, jeg har oplevet i mit liv. Jeg ved ikke, hvor længe det varede, måske tre minutter, måske mere.¹⁸

Almindeligvis er meditationserfaringen ikke så markant. Alligevel er denne type udtalelser hverken sjældne eller usædvanlige i kernegruppen. Samtidig understreges det, at meditationens effekt er stor under alle forhold, også selv om sådanne oplevelser ikke manifesterer sig. Den til-

syneladende oplevelsesløse meditation indebærer således også kontakt til Den Kreative Intelligens (Gud), blot erkendes det ikke af intellektet. Maharishi lærer, at en permanent tilstand af *unio mystica* ultimativt kan etableres gennem transcendental meditation og TM-Sidhi programmet, selv om den fagtekniske term ikke helt dækker den erkendelses- og bevidsthedstilstand, man ultimativt vil kunne opnå. Der er således ikke tale om et fællesskab med Gud eller en opgåen i altet. Man taler i dag om *Brahman-bevidsthed* som en erkendelsesform, der endog transcenderer det, som umiddelbart forekommer at være det højeste. Man kan, så at sige, komme bag om Gud, bag om skaberen, og nå de principper, som danner forudsætningen for, at Gud kan virke. Dette ottende bevidsthedsniveau er ikke formuleret i den TM-litteratur, jeg kender, men omtales stadig oftere blandt mediterende og sidhaer. Eftersom Maharishi løbende introducerer nye elementer til VKI i takt med den kollektive bevidstheds udvikling, dvs. i takt med at menneskene kan forstå og værdsætte hans viden, er det fuldt ud plausibelt, at der nu åbnes for en ny erkendelsesdimension, som hidtil har været utilgængelig. I TM's hidtidige litteratur hedder det således flere steder, at Enhedsbevidsthed (det syvende bevidsthedsniveau) er den højeste tilstand, det menneskelige nervesystem kan udvikle sig til.

Det enkelte menneske er ikke adskilt fra den kosmiske skaberkraft, men har sin individuelle kreativitet dybt rodfæstet heri. Denne forestilling har selvfølgelig direkte reference til forholdet mellem Brahman og atman. Den store satsning på fællesmeditationer skal forklares i lyset af denne opfattelse. Advaita, altings fundamentale enhed, indebærer, at en fælles meditation er i større overensstemmelse med de universelle lov-mæssigheder end en individuel udøvelse. Som det er blevet påpeget, er fælles handling ofte blevet betragtet som mere effektiv end individuel.¹⁹ I TM taler man om *Maharishi Effekten*, som udtryk for den tilstand, der etableres, når transcendental meditation og/eller TM-Sidhi programmet udføres kollektivt: Når mange mennesker samtidig befinder sig på planet af transcendental bevidsthed, manifesteres den kollektive bevidsthed som resultatet af de individuelle bevidstheders kohærens. Dette fænomen er et erklæret mål for fællesmeditationerne og »fællesflyvningerne«. At der i en hinduistisk terminologi igen er tale om atmans

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

opgåen i Brahman, synes oplagt. *Maharishi Effekten* anses for stabiliserende på alle niveauer. TM mener at kunne pvide, at antallet af »ikke-livsfremmende« handlinger i samfundet (krig, ulykker, kriminalitet mv.) reduceres under fællesmeditationerne, og man tager i konkret forstand æren for f.eks. det forbedrede politiske klima mellem supermagterne. Af samme grund opretholder man gigantiske grupper af mediterende og sidhaer (op til 3000 af gangen) som udfører meditationen kollektivt. Dette sker i særligt konstruerede bygninger, bl.a. i Iowa, USA, hvor en vigtig del af TM findes, i skikkelse af *Maharishi International University* (MIU). Her gennemføres rituallet permanent med skiftende deltagere. Senest, i november 1990, har Maharishi på dette grundlag tilbudt at løse Golf-krisen. TM's kvartalsblad for udøvere af Transcendental Meditation, TM-Nyt, som udsendes til TM-foreningens støttemedlemmer, skrev som følger:

Ved en pressekonference afholdt på TM's europæiske hovedcenter i Voldrop, Holland, præsenterede Maharishi et utraditionelt, men velbegrunnet forslag til løsning af Golf-krisen og forebyggelse af lignende krisesituationer fremover. Forslaget går i al sin enkelthed ud på at etablere en permanent gruppe på 700 eksperter i Transcendental Meditation og TM-Sidhi-programmet, som fra ét sted på Jorden vil være i stand til at fremkalde en indflydelse af harmoni og kohærens i verdens kollektive bevidsthed, af tilstrækkelig styrke til at opløse alle internationale spændinger, også i Mellemøsten (...) De positive evolutionære tendenser vil blomstre, og negative tendenser falde bort, ligesom mørket forsvinder, når lyset bliver tændt.

I følge Maharishi vil de 700 »vediske videnskabsmænd«, dvs. udøvere af TM-Sidhi programmet, være i stand til at bringe krisen i Golfen til ophør i løbet af maksimalt én uge. TM's mål er at opretholde sådanne såkaldte fredsbevarende grupper på hvert af Jordens kontinenter. I Danmark mødes sidhaer og mediterende dagligt eller ugenligt på de såkaldte superstrålingstider og gennemfører rituallet. Man vil, i det omfang det er muligt, søge at koordinere sin meditation med tilsvarende aktiviteter i andre lande. Effekten er, hævdes det, direkte proportional med antallet af mediterende i verden.²⁰

Maharishi Effekten betegner således en stabilisering af skabelsen, en genoprettelse af kosmiske tilstande. Midlet er ufortrødent bevidsthedens

kontakt til skabelsens guddommelige ophav i den transcendentale bevidsthed. Jo flere deltagere fællesmeditationerne og 'fællesflyvningerne' har, des lettere manifesteres den 'kollektive bevidsthed' (Brahman) med kosmogoniens effektive reaktualisering til følge. Dette betyder dog ikke, at den individuelle udøvelse er uden værdi. Det hedder f.eks.:

Vi kan hver især træne os op i at drage på den kosmiske skabende proces og lade den virke gennem os, og på den måde blive i stand til at materialisere vores hensigt i total overensstemmelse med helheden. Vi søger at beherske den kosmiske skabende proces i vores eget liv.²¹

I denne fremstilling er mennesket katalysator for den skabende kraft, snarere end skaber selv. Til gengæld mener man, at den skabende kraft kun kan udfolde sig, hvis der er bevidsthedsmæssig forudsætning herfor. Kun gennem meditationen kan mennesket sikre dette. I en tilstand af lav bevidsthed i universet har det skabende princip ingen mulighed for at udfolde sig. Til gengæld virker det spontant, når bevidsthedsniveauet er højt. Jeg har bl.a. fået forklaret, hvordan en gruppe TM-læreres fælles recitation af teksten til TM's initiationsritual medførte en spontan helbredelse af en sygdomstilstand hos en af de deltagende TM-lærere. Her viser reaktualiseringen af den kosmogoniske handling gennem recitationen sig som en stabilisering af en kaotisk tilstand. Den syge blev rask, svarende til en bevægelse fra kaos til kosmos.²² I det hele taget fortolkes meditationens effekt som en normaliseringsproces. Den udøvende lægger alle blokeringer og dårligheder bag sig, og regenererer - sjæleligt som legemligt - gennem meditationen til en oprindelig, perfekt tilstand. Det hævdes ligefrem, at aldrigprocessen vendes, og at man fysiologisk set bliver yngre med tiden, når meditationen for alvor bærer frugt.²³ Denne forestilling dokumenterer i sig selv, at den mystiske stræben efter højere bevidsthedstilstande er identisk med en tilbagevenden til en oprindelig tilstand, til skabelsens udspring.

Den samme forestilling manifesterer sig også i andre rituelle sammenhænge: Ved hvert årsskifte trækker Maharishi sig tilbage og »tilbringer en uge i stilhed«. Denne stilhed beskrives af højtinitierede i ord og begreber, der viser, at der er tale om en bevidsthedstilstand, som er identisk med Samadhi. Når han atter viser sig, sker det med en er-

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

klæring for det kommende år. I 1974 erklærede Maharishi *Oplysningens Tidsalder* for påbegyndt, og de enkelte år har siden da fået deres individuelle betegnelser. 1988 var »Verdensfredens 2. år«, 1989 betegnes »året for Himmerige på Jorden«. Med tanke for meditationens notorisk skabende karakter synes det, som om Maharishi ved hvert års begyndelse reaktualiserer den kosmogoniske proces. TM fejrer begivenheden og markerer det nye års indvielse. Den samme struktur kan ses i forbindelse med starten på Maharishis forkyndelse, idet hans mission var forudgået af flere år i tavs ensomhed: Bag hans udadvendte indsats ligger en rodfæstet kontakt til den kosmiske skabende kraft.²⁴

Det er således muligt at identificere den samme struktur i flere af TM's ritualer. Fællesmeditationerne gennemføres fortløbende og nærer den epoke som indstiftes ved Maharishis årlige erklæringer. Det siges lige ud, at det er de mediterende, som helt konkret realiserer de planer, Maharishi udtrykker i sine erklæringer for året, som kommer. Når 1989 er »året for Himmerige på Jorden«, er det således takket være de mediterende, og ikke mindst takket være deres fællesmeditationer. Når himmeriget overhovedet kan introduceres, er det fordi verden, takket være de mediterende og sidhaerne, kan vende tilbage til skabelsens oprindelige ideal, til tiden »før syndefaldet« om man så må sige. TM's tale om verdensfred er derfor på mange måder en sekulariseret metafor for det, som egentlig forventes, nemlig en tilbagevenden til den oprindelige harmoni med det guddommelige. Det ligger således i VKIs præmisser, at verdensfreden vil vise sig som en naturlig og uundgåelig konsekvens af en højnelse i den kollektive bevidsthed, og at alle andre veje mod en positiv udvikling er mangelfuld og ultimativt uden udsigt til succes, fordi fundamentet er utilstrækkeligt. Med TM's anvisninger i ryggen vil alle livsfremmende og skabende kræfter i universet støtte bestræbelserne. De mange mediterende og sidhaer er derfor en uomgængelig nødvendighed, skønt Maharishis personlige indsats ikke må undervurderes. De mediterende mener, at han med sin uge i Samadhi bidrager uvurderligt til højnelsen af den kollektive bevidsthed. Som et af de eneste mennesker i verden er han ultimativt oplyst, og hans betydning er af samme grund afgørende på alle måder.

Forbindelsen mellem selve meditationen og den først citerede kos-

mogoni viser sig også i TM's *mantraer*. En TM-lærer har forklaret mig, at de alle er aspekter af stavelsen AUM eller OM, og at den, som anvender mantraet korrekt, derfor »tænker Altets tanker« eller »synger med på Universets melodi«. Officielt er det enkelte mantra nøje tilpasset den enkelte mediterende og valgt blandt tusinde muligheder. Reelt er der formodentlig tale om seksten standard-mantraer, hvoraf ét udvælges med initiandens alder som kriterium (hvilket indicerer, at TM's tekniker er elaborerede udgaver af de systemer, som knytter sig til Shankaracharya-ordenens esoteriske tradition). Under alle forhold indebærer fællesmeditationerne en samtidig brug af forskellige mantraer. Da disse hver især er aspekter af det basale AUM eller OM, etablerer deres samtidige manifestation en større del af OM end det individuelt anvendte mantra. At meditere kollektivt svarer derfor til at manifestere totaliteten OM, som resultatet af de enkelte mantraers samtidige anvendelse. Som sådan bliver fællesmeditationen en kosmogonisk akt. Den samme struktur viser sig i forholdet mellem Brahman og atman: Hvor Brahman er den kosmiske totalitet, er atman det løsrevne fragment svarende til OM som skabelsens centrum, og de enkelte mantraer som løsrevne emanationer heraf. På samme måde som atman bærer guddommeligheden i sig, har det enkelte mantra OMs kvalitet. Det er allerede fremgået, at de fire Vedaer på samme måde anses for at være emanationer, udgået fra OM.

Kultdrama

Hvis man fokuserer entydigt på de mediterendes bestræbelser på at udvikle højere bevidsthedstilstande, kan fællesmeditationerne (jf. modellen fra indledningen) fortolkes snævert som udtryk for mystik. Da rituallet samtidig reaktualiserer den kosmogoniske proces og ganske konkret relaterer sig til et mytisk forbillede, er det imidlertid nødvendigt at overveje rituallets kultdramatiske funktion. I relation til det sidste kan man efterlyse egentlige dramatiske optrin og konstatere, at de ikke forekommer. Det, som sker rent praktisk, kan heller ikke relateres umiddelbart til myten. Til gengæld er den indre tilstand hos de mediterende identisk med myternes redegørelse for Skaberens bevidsthedstilstand i hine tider. Skabelsen emanerede ud af en vibration eller et ønske, og det

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

er netop sådanne manifestationer, de mediterende mener at tilvejebringe. Udvides den faglige forståelse af kultdramaet til også at omfatte indre, mentalt etablerede tilstande, må man således hævde, at meditationsritualet (eksplicit TM-Sidhi programmet) reaktualiserer den kosmogoniske handling. Da denne proces (dvs. meditationen/ritualet) i sig selv forbinder den mediterende med højere bevidsthedstilstande, og ultimativt *unio mystica*, må den nødvendigvis karakteriseres som mystik. Når det kultdramatiske element manifesterer sig i al sin fylde, svarer det til den mediterendes sammensmeltning med det guddommelige. Den mystiske erkendelse er med andre ord i sig selv en kosmogonisk akt med vidtrækkende konsekvenser. Som sådan er myten og den mystiske erkendelse komplementære. Myten redegør for en tiltagende differentiering, væk fra det Absolutte mod det relative, mens mystikerens erkendelse fører ham tilbage til det Ene, væk fra mangfoldigheden. Disse modsat rettede bevægelser er ligeværdige elementer i trossystemets logik og er på hver sin måde en forudsætning for kosmos' beståen.

Samtidig er der givet et indicium for, at den mystiske proces i denne sammenhæng i sig selv er et ritual. Vi er langt fra natur-mystikerens spontane erkendelser, men har i eksemplet TM en stærkt kodificeret vej til et system af veldefinerede oplevelser og erkendelser, hvilket gør, at den rituelle struktur, som omgiver selve oplevelsen, får en fremtrædende plads. At søge den mystiske oplevelse er her et ritual *per se*, og ritualet har i sin struktur og betydning karakter af kultdrama.

Som det er fremgået, er den skabende impuls eller det guddommelige (TM siger »Kreative Intelligens«) præ-kosmisk. Den eller det er til stede, inden den relative skabelse manifesteres, og forbliver absolut og udifferentieret, mens skabelsen folder sig ud. Man kan se dette »skabende princip« betegnet Brahman og forklaret som »et altomfattende begreb, som ikke lader sig oversætte, men som betyder alt hvad der eksisterer, fysisk, mentalt og åndeligt, såvel som altings ikke-skabte kilde« (f.eks. i Chopras omtalte bog s. 232). Det er her det sidste element, der interesserer. Samtidig er det skabende, men ikke skabte princip forudsætningen for den relative verdens fortsatte skabelse, og opretholdelse. Mystikeren (det vil i denne sammenhæng sige den mediterende og sidhaen), som i meditationsritualet oplever skabelsens urgrund, går derfor

bag om det skabte og dvæler reelt i den udifferentierede kaos-tilstand. Netop derfor har meditationsritualet kosmogonisk betydning. Skabelsen kan ikke opretholde sig selv, eftersom enhver skabelse kun kan forekomme på grundlag af det præ-kosmiske Absolutte (Den Kreative Intel ligens), som er væsensforskellig fra den skabte verden, om end den i panteistisk forstand gennemsyrrer skabelsen. I meditationsritualet gives den kosmiske skaberkraft mulighed for at virke i den relative verden, eftersom barrieren mellem relativ og absolut bevidsthed nedbrydes. Den præ-kosmiske tilstand er således af vedvarende betydning for skabelsen, og ligger immanent i det skabte. Mystik-elementet og det kulddramatiske element i meditationsritualet er derfor to alen ud af samme stykke. At opleve *unio mystica* er i sig selv at reaktualisere kosmogonien. Det er derfor uomgængeligt at studere TM's meditationsritualer under hensyn tagen til begge aspekter.

Konklusion

Som jeg har vist, passer fænomenerne og trosforestillingerne i tilknytning til meditationen på de modeller, jeg indledningsvis opstillede for henholdsvis myte og mystik. Med udgangspunkt i de mediterendes egne erklæringer om, hvad de gør og hvorfor, har jeg argumenteret for, hvordan meditationsritualet beskriver et sammenfald mellem myte og mystik. Eftersom den mystiske stræben (dvs. det at meditere) er identisk med den rituelle adfærd, kan man således også her (som i andre, mere traditionelle kulddrama-analyser) argumentere for, at det som gøres, og det som myten beskriver, er én og samme sag (her tænkes naturligvis på Eliade og Grønbech). I analytisk øjemed er det dog nødvendigt at studere myten som det rent narrative element og rituallet som det handlingsmæssige hver for sig. Her har interessen kun samlet sig om rituallets meningsindhold og hensigt, mere end den rituelle adfærd i sig selv.²⁵

På dette grundlag må man konkludere, at fællesmeditationerne er et kulddrama, hvor deltagerne reaktualiserer den kosmiske skabende proces gennem udviklingen af højere bevidsthedstilstande. Rituallet forbinder mytens beskrivelse af en tiltagende differentiering med de mediterendes oplevelse af den oprindelige Enheds reetablering, som gør det muligt for skabelsen at udfolde sig kontinuerligt fra planet af Enhed eller transcen-

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

dental bevidsthed. Ritualiet sikrer, at diskontinuiteten ikke slår igennem og garanterer en vedvarende strøm af skaberkraft fra den præ-kosmiske tilstand.²⁶ Forholdet mellem myte og mystik beskriver en bevægelse fra Enhed til differentiering og tilbage igen i vedvarende cykliske forløb. Heraf følger, at alle negative fænomener og begivenheder i denne tingenes verden skyldes menneskenes begrænsede forankring i den førkosmiske, »Kreative Intelligens«, eller med andre ord, at alt for få praktiserer transcendental meditation.²⁷

Noter

1. Se f.eks. Mircea Eliade, *Myten om den evige tilbagekomst*, Munksgaard, København 1966, 29 f.
2. Se Tim Jensens og Jørgen Podemann Sørensens fremstilling i *Religion, Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasieskoleme og HF*, 2, 1989 (Temanummer: *Genvej eller omvej?! - Metodisk læsning i religionsfaget*), 34 f.
3. Statistiske oplysninger givet af *Foreningen for Transcendental Meditation i Danmark*, forsommeren 1988.
4. Se bl.a. Donald Stone, »The Human Potential Movement«, i C. Y. Glock og R. N. Bellah (ed.), *The New Religious Consciousness*, University of California Press, Berkeley 1976, og Roy Wallis, *The Elementary Forms of the New Religious Life*, Routledge & Kegan Paul, London 1984.
5. TM's interne differentiering er analyseret sociologisk af Eric Woodrum i »The Development of the Transcendental Meditation Movement«, *The Zetetic Scholar*, 1, 1977, samt »Religious Organizational Change: An Analysis Based On The TM Movement«, *Review of Religious Research*, 24/2, 1982. Med udgangspunkt i TM's selvforståelse er det samme tema behandlet i Mikael Rothstein, *Selvforståelse og intern differentiering i Transcendental Meditation i Danmark*, upubliceret konferensspeciale, Institut for Religionshistorie, Københavns Universitet, juli 1989, 60 f.
6. For en nærmere redegørelse af forholdet mellem hinduisme og vestlig videnskab, se Mikael Rothstein, »Transcendental Meditation og det naturvidenskabelige gudsbevis - et eksempel på moderne synkretisme«, *CHAOS. Dansk-norsk tidsskrift for religionshistoriske studier*, nr. 12, 1990. TM's forhold til lægevidenskaben (dvs. Ayurvedaens anvendelse i samarbejde med konventionel medicin) er senest udfoldet af Deepak Chopra i bogen *Livets Videnskab - Ved lægevidenskabens grænser*, Gyldendal, København 1990.
7. Maharishi Mahesh Yogi, *Meditations*, Bantam Books, New York 1968, 57.
8. »Home Preparatory Course for Transcendental Meditation«, Los Angeles SRM Foundation 1970.

9. Robert Hollings, *Transcendental Meditation - An introduction to the Practice and aims of TM*, The Aquarian Press, Northamptonshire 1982, 19.
10. Maharishi Mahesh Yogi, *The Vedas: Source of Subtle Science*, Los Angeles SRM Foundation 1967, 4 (trykt med versaler).
11. For en udmærket fremstilling af TM's antropologi i videste forstand, se Anthony Campbell, *De Syv Bevidsthedstilstande*, Chr. Erichsens Forlag, København 1975.
12. Selve meditationsteknikken beskrives kun overfladisk for udenforstående. Der er blandt andre steder redegjort for de grundlæggende principper i Maharishi Mahesh Yogi, *On The Bhagavad-Gita; A Translation and Commentary, Chapters 1-6*, Penguin Books, 1979, 470 f.
13. Om sidhi-teknikerne: (på dansk) Patanjali, *Yoga Sutras - hvorledes man lærer Gud at kende*, v. Swami Prabhavananda og Christopher Isherwood (Visdoms Bøgerne), Sankt Ansvars Forlag, København 1983. Mircea Eliade omtaler i *Patanjali and Yoga*, Schocken Books, 1975, 100, de okkulte kræfter, som er impliceret i de forskellige sutras.

På grund af TM's esoteriske natur er det begrænset, hvad der foreligger af dokumentation om TM-Sidhi programmet; men Eliades skildring synes alt i alt at stemme overens med de oplysninger, der trods alt foreligger. I min bog *Gud er Blå - de nye religiøse bevægelser*, Gyldendal, København 1991, har jeg skildret en offentlig forevisning af TM-Sidhi programmet i Danmark (med foto-illustration). Se i øvrigt Steve Richards' kuriøse mere end faglige bog, *Levitation; what it is - how it works - how to do it*, The Aquarian Press, 1985 (1980), 12-16, 92, 124 og 128 om TM-Sidhi programmet. En teoretisk udredning af meditationens funktionsmåde findes mange steder, se f.eks. Peter Russells udmærkede bog, *Transcendental Meditation og udviklingen af det indre menneske - en introduktion til Maharishi Mahesh Yogis teknik og lære*, Borgen, København 1978.
14. Maharishi Mahesh Yogi, *The Vedas*, 2; min egen oversættelse til dansk.
15. Båndoptagelse af udsendelse i Radio Lotus - en spirituel nærradio (i København), med TM-foreningens formand Svend Trier interviewet af Michael Meyer, sensommeren 1988.
16. Se f.eks. Maharishi Mahesh Yogi, *The Science of Being and Art of Living*, The New American Library and George Allen & Unwin Ltd., London 1963, 265 f.
17. Som note 15.
18. Båndoptagelse af samtale med mandlig sidha. I den videnskabelige litteratur forekommer der, mig bekendt, kun et enkelt TM-teksteksempel til belysning af mystik. Se Alister Hardy, *The Spiritual Nature of Man - A Study of Contemporary Religious Experience*, Clarendon Press, Oxford, 1980, 62. For en opsummering af det psykologiske studie af erfaringerne med TM, se C. Daniel Bateson og W. Larry Ventis, *The Religious Experience - A Social-Psychological Perspective*, Oxford University Press, Oxford 1982, 116 f.

Mystik og Ritual i Transcendental Meditation

19. Mircea Eliade, *Patterns in Comparative Religion*, Sheed and Ward Books, London 1983, 354.
20. E. Aron og A. Aron, *The Maharishi Effect; A Revolution through Meditation*, Stillpoint Publishing, New Hampshire 1986, er én lang redegørelse for Maharishi effekten. Fremstillingen er, som så ofte i TM, kilde i dobbelt forstand. Dels præsenterer den videnskabelige vurderinger af fænomener i relation til det, TM forholder sig til, og er dermed samtidig udtryk for TM's selvforståelse og et udtryk for TM's missionsstrategiske overvejelser. I *CHAOS* nr. 15 følger jeg TM og Golf-krigen op i en artikel som p.t. (februar 1991) er under udarbejdelse.
21. Som note 15.
22. Recitationsteksten, som anvendes ved initiationen af nye mediterende, betragtes i sig selv som et særdeles magtfuldt mantra. Recitationen finder derfor også anvendelse i andre sammenhænge end ved initiation, men kun blandt TM's højest initierede. Teksten (i oversættelse fra sanskrit) er fragmentarisk gengivet i en række kristne, apologetiske fremstillinger. Se f.eks. *Mission 75/3*, 133 f. I Maharishi Mahesh Yogi, *On the Bhagavad-Gita*, er tekstens første afsnit gengivet på sanskrit i latinsk transskription (s. 469).
23. I de seneste år har dette tema vundet stadig større indpas i TM. Man arbejder således målrettet med at introducere Ayurvediske diagnosticerings- og helbredelsesmetoder, der, hedder det, kan sikre mennesket et liv uden sygdom, uden træthed og uden svækkelse. Chopras bog (se note 6) er det lettest tilgængelige udtryk for dette arbejde.
24. Maharishi har ligefrem udtalt, at det ikke var ham, der tog initiativet til at udbrede kendskabet til transcendental meditation, men at den kosmiske skabende kraft satte ham i gang (Tale holdt i Arcata, Californien, august 1972. Omtalt hos Donna Sue Rose, *The Transcendental Meditation Movement; the Creation, Development and Institutionalization of a World View*, Southern Illinois University, 1976 (upubliceret Ph.D. afhandling)).
25. For en metodologisk omtale af dette problem, se Jørgen Podemann Sørensen, »Three Varieties of Ritual Drama«, *Temenos*, 22, 1986, 79 f. I nærværende artikel er forholdet mellem meditationen og kosmogonien i øvrigt kun skitseret. En mere omfattende undersøgelse bør i højere grad problematisere anvendelsen af kulturdrama-modellen på dette materiale og vurdere, hvilken elaborering af analysens teoretiske fundament, der er nødvendig.
26. Forholdet mellem myte og ritual i dette eksempel berettiger, som vist, til betegnelsen kulturdrama. Det skal dog indrømmes, at deltagerne ofte vil være uvidende om eksistensen af deciderede kosmogonier. I lyset af dette kan prædikatet kulturdrama diskuteres for TM's fællesmeditationer. Det er imidlertid givet, at deltagerne er bevidst om en række forestillinger om universets skabelse og forudsætningerne for dets opretholdelse. Hvor kendskabet til en nøje formuleret kosmogoni kan mangle, vil et bredere sæt af kosmogoniske forestillinger indenfor trossystemets rammer

derfor altid være til stede. På denne baggrund giver det stadig mening at tale om kulturdramatiske aktiviteter, eftersom de mediterende bevidst forholder sig til og reaktualiserer disse kosmogoniske forestillinger.

27. Den religionsvidenskabelige litteratur om TM er begrænset. Se (bortset fra hvad der allerede er fremgået) Robert McCutchan, »The Social and the Celestial: Mary Douglas and Transcendental Meditation«, *The Princeton Journal of the Arts and Sciences*, 1/2, 1977; W. Bainbridge og D. Jackson, »The Rise and Decline of Transcendental Meditation« i Bryan Wilson (ed.), *The Social Impact of New Religious Movements*, The Unification Church Theological Seminary, Barrytown, New York 1981; samt Mikael Rothstein, »Maharishi Mahesh Yogi og N. F. S. Grundtvig: Et kulturmøde i ånden«, *CHAOS. Dansk-Norsk tidsskrift for religionshistoriske studier*, nr. 10, 1988.

Summary

After a brief description of the Transcendental Meditation movement (TM), the meditation-rituals of the group is analyzed, and it is shown how the meditations can be understood as some kind of a ritual drama. Although this type of ritual usually implies a thorough knowledge of the mythological aspect, this is not always the case in TM. It is shown, however, that some participants quite aware, reenact the cosmogonies known to inner-members through their conduct of collective meditation and the so called TM-Sidhi programme (a rather advanced, esoteric meditation-discipline implying levitation and other occult phenomena). Through the meditation the participants establish the very same condition in their consciousness, as did the creator (Brahma) during His creation of the universe. It is believed that the meditators for that reason, eventually will be able to create literally, and that their practice upholds and renews creation. As the experience from the meditation practice obviously is an expression of mysticism implying an ongoing development of the meditators consciousness, it is argued that the mystical experience is identical with the cosmogonic act, and that the meditation-ritual as such, therefore can be regarded as a ritual drama. The author recognizes the necessity for further elaboration of the myth/ritual framework, in order to make it even more suitable for his purpose.

Mikael Rothstein
Kandidatstipendiat, mag. art.
Institut for Religionshistorie
Københavns Universitet